

Jessie Kocmanová

Rodné jméno a příjmení: Jessie Scott

Národnost: britská

Datum narození: 5. října 1914

Místo narození: Edinburgh

Datum úmrtí: 19. prosince 1985

Místo úmrtí: Brno

Sociální zařazení: Narodila se do skromných poměrů. Její otec Henry Scott byl nemanželským synem chudé venkovské ženy. Později díky svému nadání získal místo státního úředníka a v šestnácti letech odjel do Londýna. Intenzivně se zajímal o komunistické hnutí. Matka Christina Scottová pocházela ze severního Skotska. Přestože byla dcerou zedníka, získala stipendium a stala se učitelkou. Henry a Christina se znali od dětství, roku 1913 se vzali a odstěhovali se do Edinburghu. Christina zůstala v domácnosti, starala se o rodinu a výchovu syna Williama a dcery Jessie. Manželé Scottovi se dlouhodobě zajímali o Československo. Henri se dokonce naučil česky a byl aktivním členem výboru Společnosti anglo-československého přátelství. Christina se po manželově smrti přestěhovala za dcerou do Československa. Záhy však zemřela během chřipkové epidemie. Manžel Jessie Scottové Vincenc Kocman se narodil roku 1917 do rodiny lesního dělníka. Členem komunistické strany byl od roku 1939. Vincenc Kocman bojoval jako interbrigadista ve španělské občanské válce a účastnil se rovněž československého odboje ve Francii, kde byl vězněn v koncentračním táboře pro interbrigadisty. Poté působil jako bojový letec u 311. československé bombardovací perutě Královského letectva ve Velké Británii, kde se seznámil se svou manželkou. Po válce získal Řád bílého lva a Řád rudé hvězdy, působil jako odborný asistent na katedře marxismu-leninismu Vysoké školy zemědělské v Brně. Roku 1968 zemřel na leukemii. Jessie Kocmanová měla s manželem čtyři děti, Vincence (1942), Kristu (1946), Annu (1948) a Jindřicha (1951).

Akademické působení

Jessie Kocmanová pocházela z chudých poměrů, avšak díky systému skotských prospěchových stipendií dosáhla kvalitního vzdělání. Roku 1932 absolvovala gymnázium Watson's Ladies' College v Edinburghu. V roce 1933 nastoupila na tamní univerzitu, kde studovala jako hlavní obor anglickou literaturu a okrajově se věnovala anglické filologii, dějinám a němčině. Roku 1937 získala hodnost magistra svobodných umění (M. A. Honours). V letech 1937–1938 působila ve skotské národní knihovně v Edinburghu. Za účelem doplnění praktických znalostí z psychologie přijala v srpnu 1938 místo ředitelky personálu v obchodním domě Lewis's Ltd. v Glasgow. V říjnu 1939 se vrátila zpět na edinburskou univerzitu, aby dokončila postgraduální studium pedagogiky a učitelké praxe. Následně získala místo profesorky angličtiny a latiny na nižší střední pokusné škole při pedagogickém ústavu v Edinburghu. Roku 1941 se provdala za československého letce Vincence Kocmana. Poté opustila zaměstnání a věnovala se rodině.

Od září 1944 pracovala jako sociální pracovnice Československého červeného kříže. V srpnu 1945 se s rodinou přestěhovala do Československa, kde nabídlá své odborné znalosti anglického jazyka a literatury Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Přestože začala ihned vyučovat, její diplomy z Edinburghu byly nostrifikovány teprve roku 1948. V plném rozsahu musela také vykonat zkoušku z českého jazyka.

Na fakultě působila zpočátku jako lektorka, vedla cvičení z anglického jazyka a reálií. Současně učila na jazykové škole v Brně, s níž pak dlouhodobě spolupracovala při státních zkouškách z angličtiny. Od roku 1948 vedla literární seminář a přednášela o anglické a americké kultuře. Roku 1950 se stala odbornou asistentkou. V roce 1963 obhájila kandidátskou disertační práci o zralejší básnické tvorbě Williama Morrisa, na jejímž základě získala titul CSc. O tři roky později se habilitovala prací *The Aesthetic Purpose of William Morris* a byla jmenována docentkou pro anglickou a americkou literaturu.

Literaturu vyučovala zcela odlišným způsobem, než jak bylo v Československu zvykem. Nekladla důraz na letopočty a názvy literárních děl, ale jednotlivé knihy a autory předávala studentům prostřednictvím vlastních poznatků, které získávala opakovaným čtením. Další zálibou Jessie Kocmanové bylo divadlo. Již roku 1947 režírovala v zahradě Anglického institutu v Pisárkách zdařilou inscenaci *Sen noci svatojánské*. Roku 1965 se účastnila prvního intenzivního kurzu katedry na Cikháji, kde se studenty rovněž připravila divadelní představení. Vystoupení mělo velký úspěch; následně vedla na katedře anglistiky dramatickou skupinu Gypsywood Players.

Od roku 1957 navštěvovala pravidelně Velkou Británii – setkávala se s příbuznými a zároveň studovala v Britském muzeu. Spolupracovala téměř se všemi anglistickými pracovišti v Československu. Působení na filozofické fakultě ukončila až její smrt v prosinci 1985.

Výběr z díla

Ve svém výzkumu se Jessie Kocmanová soustředila především na moderní anglickou a americkou literaturu. Věnovala se například anglickému spisovateli Williamu Morrisovi, o němž publikovala několik studií (*Two Uses of the Dream Form: William Morris a Svatopluk Čech*, 1960; *The Poetic Maturing of William Morris*, 1964), které vzbudily ohlas také v zahraničním tisku. Psala rovněž o skotském básníkovi Hughovi MacDiarmidovi. Dále se zabývala literaturou koloniálních zemí britského impéria, moderním anglickým románem či skotskou literaturou.

Vypracovala řadu učebních pomůcek a skript, jako například *Úvod do dějin a kultury Velké Británie a USA a Dějiny anglické literatury 19. století*. Rozsáhlá byla rovněž její překladatelská činnost. Překládala nejen články kolegů z filozofické fakulty, ale i literární texty. Zasloužila se o anglickou verzi knihy *Rudá záře nad Kladnem* od Antonína Zápotockého, povídky Svatopluka Čecha *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století*, ale i moderních českých básníků, Holana, Mikuláška a Skácela. Pozoruhodná byla rovněž její vlastní literární činnost: publikovala několik básní.

Na filozofické fakultě se jako rodilá Skotka zabývala tzv. „lallans“ neboli jihoskotskou angličtinou. Byla přesvědčena, že se nejedná o pouhý dialekt, ale o samostatný jazyk, jehož literární tradice sahá až do středověku.

Ocenění vědeckou komunitou

Své články uveřejňovala v časopisu *Philologia Pragensia*, ve *Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity*, a především pak v *Brno studies in English*. Přispívala také do zahraničních periodik, k nejznámějším patří *Victorian Poetry* či *Modern Quarterly*. Přednášela ve Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a na jazykové škole. V létě 1967 byla pozvána, aby zhodnotila dílo básníka Hugh MacDiarmida při oslavách jeho pětasedmdesátin. Věnovala se rovněž popularizační činnosti, spolupracovala s tiskem a Československým rozhlasem.

Veřejná činnost

Již během univerzitních studií v Edinburghu se podílela na činnosti studentského socialistického klubu a zastávala funkci místopředsedkyně mírové rady. Od roku 1943 byla členkou Komunistické strany Velké Británie, od roku 1945 členkou KSČ. Zastávala řadu funkcí: působila jako vedoucí agitačního střediska, na filozofické fakultě pracovala jako pokladní, referentka pro stranické skupiny posluchačů, referentka pro přijímání nových členů a kandidátů do strany. Kromě toho přednášela pro Socialistickou akademii. Zapojila se také do práce v ROH a ve Svazu protifašistických bojovníků. Po roce 1968 její nadšení pro komunismus ochladlo a roku 1970 byla z KSČ vyškrtána.

Evaluace

Literární historička a překladatelka Jessie Kocmanová vyučovala na filozofické fakultě v Brně čtyřicet let. Její semináře, přednášky a cvičení navštěvovaly všechny poválečné generace anglistů. K výuce literatury přistupovala netradičně, preferovala poznávání autorů skrze jejich díla. Jako milovnice divadla stála u zrodu dramatické skupiny Gypsywood Players, kde jednotlivé inscenace nacvičovali studenti anglistiky.

Ohlasy

Její vlastní knihovna obsahovala na pět tisíc svazků, většina z nich s desítkami vepsaných komentářů a různých poznámek... A k tomu všemu byla obdařena fenomenální pamětí. Vzpomínám si, jak za mnou kdysi přišel jeden student JAMU, který chtěl sestavit jevištní koláž, v níž by ústřední postavou byl tulák. Požádal mě, abych mu navrhl některé autory a jména knih, z nichž by mohl čerpat. Asi po půl hodině přemýšlení jsem dokázal uvést jen tři čtyři. Navrhl jsem mu, aby požádal o radu Jessie. Za třicet minut vyšel z její kanceláře nejen asi s dvaceti jmény autorů a knih, ale i s malým dárečkem od Jessie – s jasným nástinem celé produkce. \ [Don Sparling](#)

Prameny a literatura

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 8/11.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, osobní spisy, kart. 46/11.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, habilitace a profesury, kart. 25/11.

Archiv Masarykovy univerzity, fond A2 FF, habilitace a profesury, kart. 22/3.

HLADKÝ, Josef. Za Jessie Kocmanovou. *Universitas*, 1986, č. 2, s. 105–106.

PANTŮČKOVÁ, Lidmila. Bibliography of the published work of Jessie Kocmanová, M.A., PhD., CSc. *SPFFBU, S* 7, 1985, s. 167–180.

SPARLING, Don. Jessie Kocmanová (5. 10. 1914 Edinburgh – 19. 12. 1985 Brno). Osobní vzpomínky. *Universitas*, 2014, č. 4, s. 56–57.

Rudičtí letci v Bitvě o Británii [online]. [cit. 17. února 2018]. Dostupné z: <<http://www.rudice.cz/index.php?page=osobnosti>>.